

naixement, ens priva de citar-ne exs. a l'Edat Mitjana, però es nota que *embaraçar* ja figura diverses vegades en el més antic dels autors que solen estudiar aqueixos diccionaris: Gil Vicente; i que n'hi ha molts de la par antiga del S. XVI (Mendes Pinto, Moraes Cabral, Jorge Ferreira, João de Barros, veg. Vieira i Moraes). I si no tenim a mà dades del verb, ens ho compensa la data, antigor i qualitat de les que tenim del substantiu d'on deriva.

Aquest primitiu, com ja va indicar Baist (RFgn. xxxii, 894), és el femení *baraça* i el masculí *baraço*: aquest amb el sentit de 'corda prima', 'llaç per estrangular', aquell per a 'corretja amb què se subjecta el lli a la filosa', 'cordó, cordill': ja els trobem en fonts tan robustament populars i de llenguatge tan conservador com les *Cantigas d'Escarnho*: «erro aquí á, cólguen-me d'un *baráceo*» (-*ceo* mera grafia indirecta de la ç, llavors encara no usada), Rodrigues Lapa, *CEsc.*, 320.13, i p. 670.

Car aquest mot no és de la llengua castellana sinó només portuguès, gallec i lleonès, i s'hi documenta pertot i en tota mena de textos, des dels orígens: *baraça* 'baga o llaç de caçar' en el Foral de Ferreira d'Aves (1114-28), en un altre de c. 1245, i en el de Seia (1136), que és de 1136: «homine qui venatum occiderit, in madeiro aut in *baraza*, det unum lumbum costal» (PMH, *Leges* I, 371). No sols en textos eixuts i legals, sinó en les populars i nacionalíssimes *cantigas de amigo* dels més sucosos poetes del S. XIII: «de pran non são tan louca / que ja esse preyto faça; / mays dou-vos esta *baraça*: / guardad' a cint' e a touca», Garcia de Guilhade.⁵

Sabem que avui el mot *baraça* 'cordill', 'corretja' s'usa a la Beira (RLus. v, 171), en el gallec de la Límia *baráda* 'cordill, cordó' (VKR XI, 117), cast. de Galícia *baraza* 'veta, cinta' (BRAE XIV, 106), Bierzo *baraza* 'cordó', 'cordill prim', 'liligacama' (FzMorales), Sanàbria *baraso* 'soga' (Krüger), ast. occid. *baraza* «cinta, cuerda o cordón con que se ata algo», «cinta con que las mujeres se atan el delantal o las sayas» (Acededo-F.), *baraza* o *baranza* «liga» (Munthe). Altrament a Galícia és de pertot, com veiem per Valladares i ja per Sarmiento: «lazo formado con un hilo torcido de pronto para atar algo con dos hilos de la mazorca: *faime ahí umha baraza*» (Cat. de V. Gall., 226v) o «con un cordel, hilo, bramante, etc.» (id., 67v).⁶

És ben clar que, com a derivat d'un substantiu així, la formació del verb *embaraçar* és planera i sense dificultat semàntica: d'ací el sentit de 'travar', 'entrebançar', 'enredar, embullar', que ens porta de dret als usos documentats en JRoig, Pere Marc i JoMartorell; i al castellà que veiem en A. de Palencia, c. 1490, on, a propòsit de *compes* 'trava dels peus', defineix *compedire* «juntamente *embaraçar* ambos pies». Ara bé el substantiu primitiu *baraço/baraça* està limitat a les terres gallego-portugueses i als parlars més occidentals del lleonès.⁷

La cosa natural a deduir-ne sembla ser que si el primitiu *baraça/baraço* només és d'aquelles terres,

només allà pogué formar-se el verb derivat *embaraçar*. Des d'allà s'hauria propagat al castellà i al català. I que en castellà sigui d'origen gallegoportuguès hi hauria encara una altra raó per creure-ho: el verb apareix amb -ç- sorda en el castellà antic, i no pas amb la -z- sonora del castellà medieval. Així té -ç- en els dos textos de c. 1460 —*Canc. de Stúñiga* i Crònica d'Álvaro de Luna—; en Guillén de Segovia, p. 82; A. de Pal. (4 vegades); Nebrija; *embaraço* en la *Celestina* (ed. 1902, 42.12). I a Malpartida i Serradilla de Plasencia —les localitats extremenyas que encara distingeixen els dos timbres— s'hi pronuncia amb sorda. Ara bé, en els mots pròpiament castellans, el sufix -ACEUS es presenta sempre amb sonora.

Per acabar d'orientar-nos fóra important de saber l'etimologia de *baraça* i *baraço*. Però en això l'única actitud prudent serà mantenir una gran reserva, una vegada reconegut que el mot no té cap etimologia raonable en llatí, en àrab ni en germànic.⁸ Aquesta sola constatació negativa ja quasi no ens deixa altra sortida que un origen pre-romà. La limitació del tipus *baraça/baraço* a una àrea tan coherent de l'Occident peninsular, i encara que s'estengués cap al SE. hispànic, dóna peu també a aquesta sospita. I la mena de cordons, vetes i lligams en qüestió, es presta a la supervivència d'elements de les cultures primitives, ben apropiats per a la conservació de material lingüístic: en l'aspecte etnogràfic-ergològic ens hi indueix fortament la mena de material: el *baraço* del Minho és una «corda feita de cabelos de caudas de animais, etc.» (Leite de Vasc., *Opúsc.* II, 339); i això s'usa «para atar os carros», o per lligar o fermar un sac, a Baião («contáro quantos fios tinh' o *baraço* do saco», ib., p. 88). ¿Es vol una economia més primitiva que la que ha de comptar amb material així per a les necessitats més grosses de la vida rústica? Hi ha doncs una sospita ben fundada; però no hi ha agafador ferm per anar més enllà.

Que hi hagués alguna relació amb BARRA és perfectament concebible (i entre el sentit dels derivats *IMBARRICARE i *embarassar*, encara més), però és una idea, per ara ben vaga semànticament, i subjecta a greus entrebancs fonètics i formatius.

Tenim la sensació que ens estem «cremant» quan ens parlen de l'irlandès antic *barr* m. 'cresta, monya, plomallet', 'casc amb cimera', 'cimal o fullatge d'un arbre', en gaèlic 'punta, extrem, cap o final', 'collita', còrn. *bar* 'cim', bretó *barr* m. 'gotim, branca, grop, cim, raspall, escombra'. I no manca algun testimoni antroponímic, i molts NLL certament, que fan creure en l'existència d'això en gal. Però la base en cèltic primitiu seria BARRO- o bé BARSO- (Thurneysen, *Keltorum.*, 44; Pok., *IEW*, 109.19; cf. *REW*, 964 i *FEW*, s. v.), i prou. Postular un derivat *BARRACIO- ja fóra un postulat ad hoc i sense altre fonament, però sobretot xocaria amb el fet que ens cal una base amb -R- i no pas amb -RR-; i per més que s'escarrassi Bruch, amb supòsits rebuscats i amuntegant hipòtesis, no ens farà acceptar que això recolzi en cap bocí de realitat lingüística objectiva, puix que al capdavall tampoc el